

АЛЕГОРІЯ ПОРЯТУНКУ В ЛІРИЦІ АЛКЕЯ: ВІД ФІЗИКИ КОРОНАРНОГО РОЗРЯДУ ДО МЕТАФОРИ ДЕРЖАВНОГО ВИЗВОЛЕННЯ

Дарина ЮРКОВЕЦЬ

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультету філології та журналістики
Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник:

Оксана ГОЛОВІЙ

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури
Волинського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк

Період життя та творчості давньогрецького лірика Алкея випав на буремні часи боротьби за владу, змін суспільного устрою та гонінь родової аристократії, представником якої він був. У тогочасних Мітіленах відбувалась боротьба демосу з родовою аристократією, тому Алкей зазнав вигнання, під час якого отримав досвід воїна-найманця. Певний час його ворогами були тирани Мірсіл та Піттак, а також їхні прихильники, останнім Алкей докоряв за вибір, який призвів до руйнування старих порядків та розладів у державі: *«Уже до влади він поривається... А ви – ні спротиву, ні слова – / Вільну йому даєте дорогу»* [1, с. 68]. Алкей мав активну громадянську позицію, як родовий аристократ він виступав за збереження традиційного суспільного устрою, поважав спадщину своїх предків і закликав інших підтримувати її: *«Хай всяк, минувшину згадавши, / Не поганьбить свого роду й нині! / Отож на думці майте батьків своїх»* [1, с. 61]. Разом зі збереженням традицій Алкей наполягав на формуванні активної боротьби мітіленців, закликав до спротиву та об'єднання народу: *«Тож, мітіленці, годі баритись вам! / Поки ще дим лиш, поки не пізно ще...»* [1, с. 68]. Політичний контекст того часу та вимушена боротьба за цінності стають тлом, на якому формується один з найяскравіших алегоричних образів Алкея – **образ корабля**. Хоч автор і не уточнював деталі, але в образі його судна, яке роздирають хвилі, цілком чітко вбачається образ розбурханої держави, яка бореться за свою цілісність. Корабель Алкея цілком залежить від оточення, на нього впливають природні стихії, боги посилають йому випробування, а люди (мітіленці) дбають про його добробут – будують, лагодять: *«А що ослабло, те*

зміцнимо, / Щоб увійти ми змогли у гавань...» [1, с. 61]. Окрім того, вони просять божественного заступництва: «Касторе, сюди з Полідевом радо / Вдвох поспішайте» [1, с. 50]. Корабель, споруджений людськими руками завдяки нагромадженню досвіду багатьох поколінь, – могутня споруда, але вона безпорадна перед стихією й потребує покровительства богів. Здійснивши лексико-статистичний аналіз тексту бачимо, що найчастішим приводом до заклику богів у Алкея є саме звертання з проханням сприяння в битві чи у плаванні. Не випадковим є вибір покровителів – Кастор і Полідевк. У 2 книзі праці «Природнича історія» [2] Пліній Старший зазначає, що за іменами Кастора і Полідевка стоїть цілком реальне, науково обґрунтоване явище, яке дійсно допомагало морякам і століттями рятувало від небезпеки. Світло, про яке говорить Пліній, і яке описує Алкей («Темному судну несе те ви світло / В ніч буреносну» [1, с. 50]), насправді є відомим фізичним явищем – коронарним розрядом, який виникає навколо щогли корабля. Важливим було саме виникнення двох чи більше «світил», бо одне дійсно було свідченням небезпеки, його називали *Сленою* [2, с. 65]. Спрямовуючи до них свої гімни, Алкей достовірно описує фізичне явище «...од жахної смерті Люд рятували / Он, майнувши ген на вершечок щогли, / Ясністю здала, де ви є, звістивши...» [1, с. 50]. Таким чином звертання саме до братів Діоскурів мало реальне підґрунтя. У цьому контексті образи Кастора і Полідевка починають функціонувати в різних площинах (Пліній Старший зазначає: «These stars occur both at sea and at land» [2, с. 64]). У буквальному значенні – коронарний розряд, який (за умови двох і більше розрядів) свідчить про безпечний розподіл енергії, зменшує імовірність прямого влучання блискавки і підвищує шанс на безпечне плавання. У метафоричному сенсі це сакральне світло, яке слугує дороговказом і оберегом для корабля. В алегоричному значенні рятівні властивості цього світла трансформуються в універсальний образ порятунку держави, священного світла, яке веде до перемоги, а також є уособленням сили і благородства (Полідевк – неперевершений кулачний борець, напівбог. Кастор – приборкувач коней, що знову натякає на морську стихію, син царя Тіндарея. Обидва мали благородне походження. Алкей вважав, що важливою рисою правителя має бути благородне походження, належність до родової аристократії). Отже, звертаючись до братів Діоскурів у своїх творах, Алкей просить заступництва не лише для корабля, який вирушає в небезпечну морську подорож, а й для держави, яка перебуває в хисткому становищі і потребує божественного заступництва.

Висновки: Лірика Алкея є не лише високохудожнім зразком монодичного мелосу, а й цінним джерелом, яке фіксує соціально-політичні трансформації в тогочасних Мітіленах. Через призму особистого досвіду вигнання та боротьби аристократії автор вибудовує складну систему образів, де центральне місце посідає алегорія «корабля-держави». Це судно, що потерпає від шторму, виступає динамічною моделлю суспільства, вразливого перед хаосом. Особливої ваги в цьому контексті набуває звертання поета до божественних покровителів – близнюків Діоскурів. Залучення праць Плінія Старшого дало додатковий матеріал для розпізнання та ідентифікації явища коронарного розряду, завдяки цьому вдалося обґрунтувати фізичне підґрунтя захисних функцій образів Кастора та Полідевка. Отже, світлова символіка та атлетичні чесноти братів стають уособленням надії на відновлення державної цілісності та законного порядку. Дослідивши особливості світогляду автора та здійснивши лексико-статистичний, дистрибутивний та порівняльно-типологічний аналізи, можемо зазначити, що образи братів Діоскурів у ліриці Алкея мають широкий спектр функцій: від прагматичного заклик моряка про допомогу до складного сакрального образу порятунку держави, що втілює ідеали аристократичного роду та шукає виходу з кризи через божественне заступництво.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алкей. *Пісні застольні і повстанські* / пер. з давньогр., передм. і прим. А. Содомори. Львів: ЛА Піраміда, 2013. 152 с.
2. Pliny the Elder. *The Natural History : in 6 vol.* / translated with hierarchical notes and illustrations by John Bostock and H. T. Riley. London: Henry G. Bohn. Vol. 2: (Books III–VII), 1855. 663 p.